

John C. Carr: «Η δυναστεία των Κομνηνών μας διδάσκει να επαγρυπνούμε»

2020/03/04

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΙΟΥΣΗ

Η δυναστεία των Κομνηνών, που κατείχε την εξουσία για 128 χρόνια, από το 1057 ως το 1185, αποτελεί την τελευταία λαμπρή εποχή του Βυζαντίου, κατά την οποία η αυτοκρατορία έπρεπε να αναχαιτίσει ταυτόχρονα τους Τούρκους και τους Νορμανδούς.

Αρχίζοντας με τον Αλέξιο Α΄, και χωρίς να μπορούν πια να υπολογίζουν σε βοήθεια από τη Δύση, οι Κομνηνοί κατέστρωσαν τη στρατηγική τους πολύ καλά. Και μόλο που η δυναστεία κατέληξε μέσα στη βία και στην ανικανότητα, παρ' όλες τις καλές προθέσεις του τελευταίου Κομνηνού, του Ανδρόνικου Α΄, έπαιξε πολύτιμο ρόλο κρατώντας τη Χριστιανοσύνη της Ανατολής ζωντανή. Επί Κομνηνών έγιναν πολλές αλλαγές στη στρατιωτική οργάνωση του Βυζαντίου: δημιουργήθηκε βαρύ ιππικό κατά τα δυτικά πρότυπα, ενώ χρησιμοποιήθηκαν σε ευρεία κλίμακα μισθοφόροι και παραμελήθηκε το ναυτικό (δύο πρακτικές που σε βάθος χρόνου θα αποδεικνύονταν καταστροφικές και ίσως μοιραίες).

Επίσης, ένα κεφάλαιο αφιερώνεται στη φημισμένη Βαράγγια Φρουρά, που περιλάμβανε στις τάξεις της πολλούς Σάξονες, εξόριστους μετά την κατάκτηση της Αγγλίας από τους Νορμανδούς. Η βαριά ήττα στο Μυριοκέφαλο, το 1176, σήμανε την αρχή του τέλους για τη δυναστεία, και άνοιξε τον δρόμο για την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους.

Ο Τζον Καρ γεννήθηκε στην Αγγλία το 1948. Εργάστηκε για χρόνια ως δημοσιογράφος και ανταποκριτής των μεγαλύτερων εφημερίδων (The Times, Wall Street Journal Europe κ.ά.) στην περιοχή της Μεσογείου και ιδιαίτερα στην Ελλάδα. Είναι λάτρης της ελληνικής ιστορίας και ζει στη χώρα μας. Από τις εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ κυκλοφορούν τρία ακόμα βιβλία του με θέμα την Ελλάδα. «Η άμυνα και η πτώση της Ελλάδας, 1940 – 1941», «Θωρηκτό Αβέρωφ – Κεραυνός στο Αιγαίο» και «Οι πολεμιστές αυτοκράτορες του Βυζαντίου».

-Στο νέο σας ιστορικό βιβλίο ανατρέχετε πίσω στα 1081 στους Κομνηνούς μετά τη μακεδονική δυναστεία; Τι γνωρίζουμε για την καταγωγή τους;

Οι Κομνηνοί προήλθαν από το χωριό Κόμνη της Θράκης, από το οποίο και πήραν το όνομά τους. Ήταν η πλουσιότερη οικογένεια της περιοχής και είχαν στην κατοχή τους πολλά κτήματα στη Μικρά Ασία. Δεν γνωρίζουμε πώς ακριβώς απέκτησαν την ευγενή καταγωγή τους στο Βυζάντιο,

αλλά από τον 11ο αιώνα ήταν το ίδιο σπουδαίοι με τους Δούκες.

-Ταραχώδη εκείνα τα χρόνια σε Μέση Ανατολή και Ανατολική Ευρώπη;

Αυτό το κομμάτι του κόσμου βρισκόταν πάντα σε αναταραχή -ακόμη και σήμερα! Τόσα πολλά έθνη και πολιτισμοί αναμιγνύονται στην περιοχή. Καθένας με τα δικά του ενδιαφέροντα. Η σύγκρουση και ο αναβρασμός δεν μπορούν να αποφευχθούν και έτσι θα είναι και στο μέλλον.

-Θεμελιωτής της δυναστείας ο Αλέξιος ο Α΄, "Αυτοκράτορας των Ρωμαίων";-Ούτε λόγος για Έλληνες την εποχή εκείνη...

Δεν είναι πολύ γνωστό στην Ελλάδα ότι οι Βυζαντινοί δεν αποκαλούσαν τους εαυτούς τους Έλληνες. Ο όρος ήταν υποτιμητικός, ειδικά στα μάτια της Εκκλησίας. Ο Έλληνας ήταν συνώνυμο του παγανιστή, μια ταυτότητα που υποτίθεται άφησε πίσω η έλευση του Χριστιανισμού. Οι Βυζαντινοί αποκαλούσαν τους εαυτούς τους Ρωμαίους μια και ήταν οι άμεσοι κληρονόμοι της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και ήταν υπερήφανοι γι' αυτό.

-Ποιό ήταν το οργανωτικό μοντέλο της αυτοκρατορικής διακυβέρνησης τότε;

Η οργάνωση της Αυτοκρατορίας βασίστηκε εξ ολοκλήρου στην παλιά ρωμαϊκή αυτοκρατορική διοίκηση των Αυγούστων. Ο αυτοκράτορας, το κράτος, ο στρατός, το δικαστικό σύστημα ήταν ένα. Η δομή τελειοποιήθηκε από τον μεγάλο Ιουστινιανό Α΄, του οποίου οι μεταρρυθμίσεις θα διαρκούσαν σχεδόν 1.000 χρόνια.

-Τι αλλαγές έγιναν στην στρατιωτική οργάνωση του Βυζαντίου;

Οι Κομνηνοί έκαναν το μεγάλο λάθος να απασχολήσουν ξένους μισθοφόρους στους βυζαντινούς στρατούς, μια και οι ντόπιοι δεν είχαν πολλά κίνητρα για να ενταχθούν, αλλά ήταν και μια ιδιαίτερα χρονοβόρα διαδικασία. Οι αλλοδαποί μισθοφόροι ήταν ήδη εκπαιδευμένοι και έτοιμοι για δράση. Όμως, αυτό οδήγησε σε καταστροφικά αποτελέσματα, αφού ο πληθυσμός σιγά σιγά άφησε πίσω του στη συνήθεια να υπερασπίζεται τα εδάφη του.

-Τι ήταν η Βαράγγια Φρουρά;

Ήταν ένα σώμα κυρίως μισθωτών στρατιωτών (Ρώσσοι, Βίκινγκ, Αγγλοσάξονες), που είχαν προσληφθεί προσωπικά από τον αυτοκράτορα ως μια ομάδα έμπειρη και έτοιμη για μάχη. Ένα από τα πλεονεκτήματά τους ήταν η προθυμία να υπακούν σε όλες τις παραγγελίες χωρίς αντίρρηση, σε αντίθεση με τους βυζαντινούς αξιωματικούς, οι οποίοι έτειναν να περιφρουρούν το παλάτι και κάποιες φορές να απομακρύνονται από τη μάχη όταν δεν τους βόλευε.

-Τελικά οι Κομνηνοί ήταν η τελευταία λαμπρή εποχή του Βυζαντίου;

Οι Κομνηνοί κυβέρνησαν σε μια ακμάζουσα περίοδο, όταν η άμυνα ενάντια στους εχθρούς της Ανατολής και της Δύσης ήταν πιο έντονη. Ακολούθησε η Δυναστεία των Αγγέλων, της οποίας η αδυναμία οδήγησε στην Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1204 από την Δ' Σταυροφορία. Από εκεί και μετά ξεκίνησε η πτώση.

-Σήμερα που η αντιπαράθεση Δύσης Ανατολής είναι έντονη, τι έχει να μας διδάξει η ιστορία των Κομνηνών;

Σήμερα ο χριστιανικός κόσμος αντιμετωπίζει επίσης σοβαρούς εχθρούς: τους μουσουλμάνους τζιχαντιστές από την Ανατολή και έναν αθεϊστικό υλιστικό πολιτισμό παγκοσμιοποίησης από τη Δύση. Η δυναστεία των Κομνηνών μας διδάσκει ότι δεν μπορούμε να χαλαρώσουμε την επαγρύπνησή μας απέναντι σε αυτούς τους δύο εχθρούς που απειλούν παραδόσεις ζωτικής σημασίας του ευρωπαϊκού πολιτισμού.